

slut få, i utbyte mot den af sednaste Riksdag utfärdade anordningen, genom Stats-Utskottet Fullmäktige i Riksgäldskontoret tillställas.

Stockholm den 15 April 1872.

På Stats-Utskottets vägnar:

Arvid Fr:son Posse.

N:o 60.

Ank. till Riksd. Kansli den 15 April 1872, kl. 2 e. m.

Utlåtande, angående väckta motioner om anslag till folkhögskolor.

(2:dra U. A.)

Till Stats-Utskottets förberedande behandling har Andra Kammaren remitterat tvänne derstädes väckta motioner, angående anslag till folkhögskolor. Uti den ena (N:o 18) har Herr *Nils Nilsson* föreslagit, att Riksdagen antingen måtte besluta inrättandet af folkhögskolor i hvarje län och anslå lön till behöfligt antal lärare och skolmateriel eller ock anvisa minst 3,000 R:dr årligen till hvardera af de folkskolor, som nu vore inrättade i riket eller framdeles inrättades, samt bestämma de vilkor, under hvilka detta anslag finge åtnjutas. Den andra motionen (N:o 160) innefattar ett af Herr *Ola Andersson*, med hvilken åtskillige

ledamöter af Kammaren instämt, framställt förslag, att Riksdagen måtte bevilja ett anslag af 20,000 R:dr, som borde uppföras på ordinarie stat, att af Kongl. Maj:t fördelas till i riket inrättade folkhögskolor, deraf en tredjedel såsom afgifter för mindre bemedlade frielever; att anslaget, om ock till något mindre belopp för innevarande år, måtte om möjligt redan under detta år utgå; samt att, för den händelse högre folkskola förändrade sin verksamhet i enlighet med folkhögskolornas och derigenom, enligt gällande föreskrifter, ginge miste om understöd af det belopp, 10,000 R:dr, som för dessa skolor vore afsedt, sådan skola måtte kunna likväl tilldelas bidrag af dessa medel enligt samma grunder, som ofvan vore föreslaget.

Härvid torde till en början böra erinras, hurusom vid 1856—1858 årens riksdag anslag beviljades för inrättande af högre folkskolor. Ändamålet med dessa angafs i Rikets Ständers underdåniga skrifvelse den 2 Mars 1858 (N:o 245) vara "att åt arbetsklassen, ej blott de mera förmögnes, utan jemväl de fattigares, barn, hvilka blifvit begäfvade med bättre fattningsförmåga samt visa framstående lärolust, bereda tillfälle att inhemta för framtida sjelfstudier behöfliga förkunskaper, äfvensom att genom goda lärares handledning vinna allmän förståndsutveckling samt sinneslyftning till deltagande i fosterlandets och mensklighetens högre angelägenheter, och detta utan att de genom skolan ryckas utur deras vanliga lefnadsförhållanden eller för mycket afhållas från en för framtida arbetsduglighet nödvändig ihärdighet uti kroppsarbete." Folkhögskolans syfte åter, sådant detta finnes angifvet uti de öfver redan upprättade dylika skolor afgifna berättelser, hvaraf Utskottet tagit kännedom, är att utbilda *unge män* af landtbrukareklassen till insigtsfulla medborgare. Gränserna för undervisningen i de sednare skolorna hafva sålunda blifvit utvidgade utöfver måttet för de förstnämndas verksamhet. Beträffande lärjungarnes vid folkhögskolorna ålder har Utskottet af nyssnämnda berättelser inhemtat, att under läseåret 1870—1871 undervisades: vid Asarum i Blekinge län 17 elever af 16—25 års ålder; vid Herrestad i Östergötlands län 25 elever af 16—30 års ålder; vid Hvilan i Bara härad af Malmöhus län 35 elever af 16—30 års ålder; och vid Önnestad i Christianstads län 35 elever af 16—26 års ålder. Undervisningens större omfång äfvensom lärjungarnes högre ålder fordrar emellertid vid folkhögskolan en friare lärometod än vid skolor, afsedda för barns undervisning. Utaf nyss nämnda redogörelser inhemtas äfven, att man vid folkhögskolan valt det fria muntliga föredraget i förening med samtal mellan lärare och lärjungar framför inlärande af bestämda kurser uti vissa antagna läroböcker, hvarförutom offentliga föredrag vid folkhögskolorna hållits dels af lärarne, dels af andra för folkupplysningen nitälskande personer.

Visserligen är i fråga om allt skolväsende tillgången på skickliga lärare det första vilkoret för ett gynnsamt resultat, men företrädesvis bör detta vara

förhållandet i afseende på folkhögskolorna. Hos föreståndare och lärare vid dessa skolor fordras ej endast grundliga och omfattande kunskaper samt förmåga att lättfattligt dem meddela, utan äfven ett lefvande och varmt intresse för den speciela art af undervisning, som vid dessa anstalter kan vinna tillämpning. En sådan skolas värde kan således enligt Utskottets åsigt icke bedömas efter ändamålsenligheten af de regler, efter hvilka den blifvit ordnad, utan helt och hållet af lärarens personlighet. Vid sådant förhållande synes det Utskottet olämpligt att genom på förhand tillförsäkrad rätt till statsbidrag söka framkalla sådana skolor, om hvilkas ändamålsenlighet man omöjligen kan bilda sig något omdöme, innan de någon tid varit i verksamhet. Sjelfva arten af dessa skolor föranleder äfven, att de icke kunna utan menlig inverkan på deras utveckling ryckas från den frivillighetens grund, hvarur de uppspirat. Om staten skulle, på sätt motionärerne föreslagit, i större eller mindre mån tillhandahålla folkhögskolan medel för dess verksamhet, måste staten äfven ega rätt och pligt att tillse, det medlen blefve använda på ett sätt, som motsvarade hvad man med anslaget afsett, och derigenom uppkomme ett reglementerande, som kunde verka skadligt på undervisningen. Skulle åter en folkhögskola, som under någon tids fortsatt verksamhet visat sig lemna tillfredsställande resultat, finnas för en ändamålsenlig utveckling eller fortfarande existens i behof af bidrag från det allmännas sida, lära statsmakterna icke undandraga sig att, på derom gjord anmälan och efter pröfning af hvarje särskildt fall, anvisa det understöd, som kan för ändamålet vara erforderligt, utan att derigenom skolan må undandragas det intresse och den omvårdnad inom orten, hvaraf den framkallats. Något sådant fall föreligger emellertid icke för närvarande, och Utskottet får alltså, på grund af hvad ofvan blifvit anfördt, hemställa,

att Herrar Nils Nilssons och Ola Anderssons ifrågavarande motioner icke må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 15 April 1872.

På Stats-Utskottets vägnar:

Arvid Fr:son Posse.

Reservationer:

af Hrr Friherre *F. A. Funck, F. Brusewitz, C. Petre, E. M. af Klint*, Friherre *J. E. Stjernblad*, Grefve *C. Beck-Friis*, Friherre *F. von Essen*, Grefve *L. af Ugglas*, *R. Montgomery Cederhielm*, och *H. O. Falk*: "Vid behandling i Stats-Utskottet af Hrr Nils Nilssons och Ola Andersons motioner om understöd åt folkhögskolor yrkade endast *en* ledamot afslag å motionerna. I öfrigt vore meningarne blott delade rörande sättet och vilkoren för dessa skolors understödjande, och förordades å vår sida ett *extra* anslag af 10,000 R:dr "att användas till understöd åt sådana i verksamhet varande folkhögskolor i riket, som visat sig gagneliga och af Kongl. Maj:t pröfvats vara i behof af dylikt understöd" och å andra sidan ett *reservationsanslag* till samma belopp "att användas för sådana i verksamhet varande folkhögskolor i riket, hvilka af vederbörande landsting och dess för sådant ändamål utsedde deputerade eller inspektör förordas såsom gagneliga och förtjenta af statsbidrag." Sedan yrkandet om anvisande af ett reservationsanslag antagits till ja-proposition och afslag å motionerna (genom votering) till nej-proposition, utföll omröstningen till förmån för nej-propositionen. Med anledning häraf anse vi oss böra till Riksdagens förning framlägga vår åsigt i denna fråga och hemställa således,

att Riksdagen måtte för år 1873 till Kongl. Maj:ts disposition anvisa ett extra anslag af 10,000 R:dr, att användas till understöd åt sådana i verksamhet varande folkhögskolor i riket, som visat sig gagneliga och af Kongl. Maj:t pröfvats vara i behof af dylikt understöd, under vilkor att landsting, kommuner eller enskilde hvar för sig eller gemensamt bidraga med ett belopp, sammanlagdt motsvarande minst dubbla summan af statsbidraget, hvilket sistnämnda dock ej må öfverstiga 2,000 R:dr årligen till hvarje skola, samt att berättelse öfver skolans verksamhet årligen af dess styrelse såväl till Kongl. Maj:t som till vederbörande landsting ingifves"; samt

af Hrr Grefve *A. Frison Posse, P. O. Hörntfeldt, Liss Olof Larsson, Jan Andersson*, Grefve *C. E. Piper, E. Key, O. B. Olsson, J. Rundbäck, O. Thorell*, Friherre *J. Ericson, J. E. Johansson* och *Hans Larsson*, hvilka såsom sin mening åberopade ett förslag till hemställan, så lydande:

"att Riksdagen ville till Kongl. Maj:ts disposition anvisa ett reservationsanslag af 10,000 R:dr att användas för sådana i verksamhet varande folkhögskolor i riket, hvilka af vederbörande

landsting och dess för sådant ändamål utsedde deputerade eller inspektör förordas såsom gagneliga och förtjenta af statsbidrag, under vilkor och förbehåll i öfrigt att landsting, kommuner eller enskilde, hvar för sig eller gemensamt, bidraga med ett belopp, sammanlagdt motsvarande minst dubbla summan af statsbidraget, hvilket sistnämnda dock ej må öfverstiga 2,000 R:dr årligen till hvarje skola, samt att berättelse öfver skolans verksamhet årligen af dess styrelse till landstinget ingifves.“